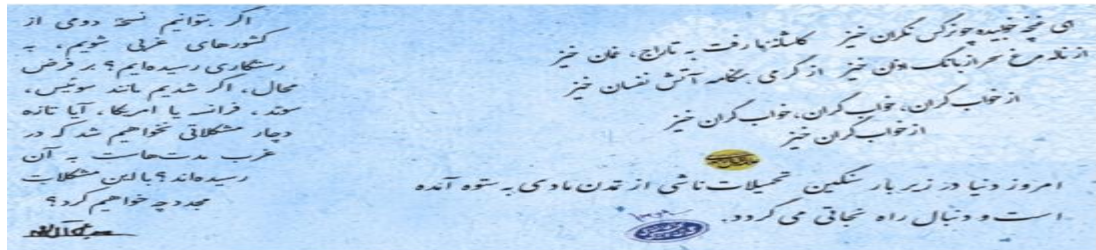


<p>فصل : چهارم (بیداری اسلامی و جهان جدید) درس: سیزدهم نام طراح: محمود یعقوبی سرگروه جامعه شناسی شهرستان زیرکوه</p>	<p>به نام خدا معاونت آموزش متوسطه و وزارت آموزش و پرورش دفتر آموزش متوسطه نظری دبیر خانه راهبردی کشوری علوم اجتماعی و سواد رسانه تولید شده در استان خراسان جنوبی</p>	<p>محتوای نوشتاری کتاب: جامعه شناسی (۲) سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
--	---	--

عنوان درس: سرآغاز بیداری اسلامی



«مقدمه»

- ۱- هیجان انگیزترین لحظه هر پدیده اجتماعی چه زمانی است؟
آغاز شکل گیری هر پدیده اجتماعی اغلب هیجان انگیزترین لحظه آن است؛ لحظه ای سرشار از بیم، امید، شگفتی، تنش و دلهره.
- ۲- به چه دلیل سرآغاز پدیده اجتماعی اطلاعات قابل توجهی از آن پدیده در اختیار مامی گذارد؟
چون سرآغاز پدیده اجتماعی، **شفاف ترین لحظه** آن به شمار می رود.
- ۳- سرگذشت و سرنوشت آن پدیده رابه طور خلاصه در خود دارد.
سرآغاز هر پدیده
- ۴- جهان غرب ابتدا چگونه با سایر جهان های اجتماعی از جمله جهان اسلام مواجه شد؟
جهان غرب ابتدا با **سطحی ترین و ظاهری ترین لایه های هویتی** خود با سایر جهان های اجتماعی، از جمله جهان اسلام، مواجه شد و بیش از هر چیز، وجوه نظامی، سیاسی، اقتصادی، فناورانه و..... خود رابه رخ کشید.
- ۵- کدام امر بر چگونگی مواجهه جهان های اجتماعی و اعضای آن ها با جهان غرب تاثیر فراوانی گذاشت؟
اینکه جهان غرب ابتدا با **سطحی ترین و ظاهری ترین لایه های هویتی** خود با سایر جهان های اجتماعی، از جمله جهان اسلام، مواجه شد و بیش از هر چیز، وجوه نظامی، سیاسی، اقتصادی، فناورانه و..... خود رابه رخ کشید و لایه های عمیق آن از چشم سایر جهان ها مخفی ماند.

«نخستین بیدارگران اسلامی»

- ۶- در زمان اولین رویارویی غرب متجدد با جهان اسلام، وضعیت سیاسی و دینی جهان اسلام چگونه بود؟
الف) غرب متجدد زمانی با جهان اسلام روبرو شد که قدرت های سیاسی جهان اسلام، با وجود رعایت ظواهر اسلامی، استبدادهای قومی و قبیله ای بودند.
- ب)** عالمان دینی، اغلب بر اساس ضرورت حفظ امنیت با آن ها تعامل می کردند.
- ج)** «فقاقت» و «عدالت» که دو عنصر برتر در فرهنگ اسلامی هستند، اغلب در حاشیه مناسبات قدرت های قومی، باقی مانده بودند.

د) دولت های کشورهای مسلمان به میزان دوری از سنت های دینی و اسلامی، آسیب پذیری بیشتری در برابر کشورهای غربی پیدامی کردند.

۷- چه مسئله ای عزت و استقلال کشورهای اسلامی در برابر کشورهای غربی را تضعیف می کرد؟

قدرت نظامی، سیاسی، اقتصادی و جاذبه های دنیوی کشورهای غربی، **دولتمردان کشورهای اسلامی** را مرعوب و شیفته فرهنگ غرب می ساخت این مسئله عزت و استقلال کشورهای اسلامی را تضعیف می کرد.



در حمله روسیه تزاری به ایران، عده زیادی از علمای اسلام با تدوین کتابها و رساله های گوناگون، حکم جهاد با کفار را به طور مستدل و مشروح بیان کردند. این رساله ها با عنوان جهادیه شناخته می شوند.



تشریح های درباره خودباوری مسلمانان و مبارزه با استعمار که سیدجمال الدین اسدآبادی با همکاری محمّد عیبه در پاریس منتشر و در دهها کشور آسیایی و آفریقایی توزیع می کرد.

۸- نخستین بیدارگران اسلامی چه کسانی بودند؟

کسانی بودند که به خطر جوامع غربی و شیوه برخورد دولت های اسلامی در برابر غرب، توجه کردند و حرکت ها و جنبش هایی را در مقابل با غرب بوجود آوردند

۹- نمونه هایی از حرکت های نخستین بیدارگران اسلامی در ایران و جهان اسلام رانام ببرید؟

الف) در ایران: حضور فعال عالمان دینی در مقابل با روسیه تزاری و تدوین رساله های جهادیه، اصلاحات امیر کبیر و حکم میرزای شیرازی در تحریم تنباکو

ب) در جهان اسلام: اقدامات سیدجمال الدین اسدآبادی و شاگردان او در دیگر کشورهای اسلامی

۱۰- مهمترین ویژگی های نخستین بیدارگران اسلامی چه بود؟

الف) به خطر کشورهای غربی برای جوامع اسلامی توجه داشتند و خواستار استقلال اقتصادی و سیاسی جوامع اسلامی بودند.

ب) به دنبال اصلاح رفتار دولت ها در کشورهای اسلامی بودند.

ج) بیداری را بازگشت به اسلام و عمل به آن می دانستند.

د) بسیاری از آنان وحدت امت اسلامی و عزت جهان اسلام را دنبال می کردند و قومیت های مختلف را درون امت واحد اسلامی به رسمیت می شناختند.

۱۱- میزان آشنایی نخستین بیدارگران اسلامی از فرهنگ غرب چگونه بود و خطر غرب را بیشتر در چه امری می دیدند؟

بیدارگران نخستین، با وجود رویکرد اعتراض آمیز به غرب، از فرهنگ غرب **شناخت عمیقی نداشتند**. آن ها خطر غرب را بیشتر در **سلطه گری و قدرت سیاسی و اقتصادی** آن می دیدند.

۱۲- از نظر بیدارگران نخستین عامل ضعف جوامع اسلامی و دلیل قدرتمندی جوامع غربی چه بود؟

برخی از آنان، **دوری مسلمانان از عمل به اسلام** را عامل ضعف جوامع اسلامی می دانستند و گمان می کردند دلیل قدرتمندی جوامع غربی این است که عملکرد آنها اغلب همان است که مورد توجه اسلام نیز می باشد.

«منورالافکران و روشنفکران غرب گرا»

۱۳- نسل اول و نسل دومی که باشکل گیری استعمار و نفوذ دولت های غربی در کشورهای اسلامی به موازات نخستین

بیدارگران اسلامی شکل گرفت باچه نامی شهرت یافتند؟

نسل اول به «منورالفکران» و نسل دوم به «روشنفکران» شهرت یافتند.

۱۴- چه کسانی خود را بیدارگر (منورالفکر) نامیدند؟

به موازات نخستین بیدارگران اسلامی، گروه دیگری در جوامع اسلامی پیداشدند که شیفته فرهنگ غرب بودند. این گروه- که بیشتر در لژهای فراماسونری سازمان می یافتند- خود را بیدارگر می نامیدند.

۱۵- بیداری از نظر بیدارگران (منورالفکران) چگونه بود؟

آن ها برخلاف بیدارگران اسلامی، بیداری را در گذار از فرهنگ اسلامی و پیوستن به فرهنگ غربی می دانستند.

۱۶- بیدارگران (منورالفکران) او مانیسیم و روشنگری مدرن را چگونه ترجمه کردند؟

آنان در ایران، او مانیسیم را به آدمیت و روشنگری مدرن را به منورالفکری ترجمه کردند به همین دلیل خود را منورالفکر خواندند.

۱۷- اولین لژهایی که منورالفکران در ایران تاسیس کردند چه نام داشت؟

لژ آدمیت و لژ بیداری ایرانیان

۱۸- منورالفکران غرب گرا چه ویژگی هایی داشتند؟

الف) نسبت به کشورهای استعمارگرا احساس خطر نمی کردند. بلکه حضور سیاسی و اقتصادی آنان را فرصت می دانستند.

ب) مانند بیدارگران اسلامی، خواستار اصلاح رفتار دولت هادر کشورهای اسلامی بودند.

ج) برخلاف بیدارگران اسلامی، بیداری را بازگشت به اسلام نمی دانستند بلکه بیداری را در تقلید از رفتار فرنگیان می دیدند.

د) مفهوم امت و ملت اسلامی برای آن ها بی معنای منفور بود و در مقابل، به ناسیونالیسم که اندیشه سیاسی قوم گرایانه غرب متجدد بود، روی آورده بودند.

۱۹- منورالفکران غرب گرامورد حمایت دولت های..... بودند.

استعمارگر غربی

۲۰- اقدامات منورالفکران غرب گرا در کشورهای اسلامی چه بود؟

الف) دولت های استعمارگر غربی با کمک آنان توانستند از موفقیت بیدارگران اسلامی جلوگیری کنند.

ب) با حمایت کشورهای غربی، در جوامع خود حکومت های سکولار تشکیل دادند.



اقدامات آتاتورک: کشف حجاب، تغییر خط عربی به لاتین، تبدیل مسجد ایاصوفیا به موزه، لغو تقویم هجری، بخش اذان به زبان ترکی. انتشار اسکناس با نماد پان ترکیسم و ...

۲۱- قدرت حاکمان سکولار در کشورهای اسلامی به چه چیز وابسته بود؟

قدرت حاکمان سکولار در کشورهای مسلمان، ریشه در اعتقادات و پیشینه تاریخی این کشورها داشت. قدرت آن ها وابسته به **قدرت جهانی استعمار بود.**

۲۲- حاکمان سکولار با تکابه قدرت جهانی استعمار سعی در انجام چه اقداماتی در کشورهای خود داشتند؟

الف) می کوشیدند مظاهر دینی و اسلامی را از بین ببرند.

ب) ساختارهای اجتماعی پیشین را حذف کنند.

ج) ساختارهای اجتماعی جدید ایجاد کنند.

۲۳- چند نمونه از قدرت های سکولاری که آرمان های منورالفکران غرب زده را با حمایت دولت های غربی دنبال می

کردند را نام ببرید؟

آتانورک در ترکیه، رضاخان در ایران، امان الله خان در افغانستان

۲۴- حکومت منورالفکران غرب گرا در کشورهای اسلامی چه نتیجه ای به دنبال داشت ؟

استبداد استعماری

۲۵- چرا استبداد استعماری استقلال سیاسی و اقتصادی جوامع اسلامی را مخدوش می ساخت و مقامت های مردمی

برای حفظ هویت اسلامی را سرکوب می کرد؟

به دلیل وابستگی به کشورهای استعمارگر و عمل کردن مطابق منافع این کشورها

۲۶- چه مسئله ای باعث اعتراض برخی نخبگان غرب گرانسبت به عملکرد روشنفکران نسل اول شد؟

درهم ریختن نظم پیشین به بهانه رسیدن به جایگاه کشورهای غربی انجام شد؛ اما در عمل، این کشورها همچنان در جایگاه

کشورهای پیرامونی و استعمارزده باقی ماندند. این مسئله باعث اعتراض برخی از نخبگان غرب گرای این کشورها شد.

۲۷- روشنفکران چپ در کشورهای اسلامی چه کسانی بودند؟

نخبگان غرب گرای که به عملکرد نسل اول روشنفکران معترض بودند. نسل دوم روشنفکران را شکل دادند. این گروه تحت

تأثیر جریان های چپ در کشورهای اروپایی بودند. این نسل با عنوان روشنفکران چپ در کشورهای اسلامی شناخته می شوند.

۲۸- اعتراض روشنفکران چپ به روشنفکران نسل اول در کشورهای اسلامی از چه جهتی بود ؟

به دلیل گریز آنان از اسلام یا اسلام ستیزی آنان نبود، بلکه از نوع اعتراضاتی بود که طی قرن بیستم در کشورهای غربی نسبت به

عملکرد اقتصادی نظام های لیبرالیستی و سرمایه داری شکل می گرفت.

۲۹- حرکت های اجتماعی روشنفکران چپ در چارچوب چه اندیشه هایی بود؟

ناسیونالیستی، سوسیالیستی و مارکسیستی

۳۰- روشنفکران چپ در کشورهای اسلامی در بیان اندیشه ای خود چگونه عمل می کردند؟

الف) برخی از آنان، آشکارا اندیشه های غیرتوحیدی را مطرح می کردند.

ب) برخی از رویارویی مستقیم با باورهای دینی مردم خودداری می کردند؛ حتی گاهی اندیشه های خود را در پوشش دینی بیان می

داشتند.

۳۱- چگونه روشنفکری التقاطی چپ در کشورهای اسلامی پدید آمد؟

برخی از آنان، آشکارا اندیشه های غیرتوحیدی را مطرح می کردند. برخی از رویارویی مستقیم با باورهای دینی مردم خودداری می کردند؛ حتی گاهی اندیشه های خود را در پوشش دینی بیان می داشتند. به این ترتیب روشنفکری التقاطی چپ در کشورهای اسلامی پدید آمد.

۳۲- روشنفکران چپ کشورهای مسلمان مورد حمایت کدام بلوک قرار داشتند؟

بلوک شرق

۳۳- تاچه زمانی روشنفکران چپ در کشورهای اسلامی جاذبه داشتند؟

تأپیش از فروپاشی بلوک شرق

۳۴- تاچه زمانی جریان چپ حتی در کشورهایی که زیر نفوذ بلوک غرب قرار داشتند، یک جریان اجتماعی تأثیرگذار بود؟

تأپیش از فروپاشی بلوک شرق

۳۵- فروپاشی بلوک شرق چه تأثیری بر روشنفکری و جریان های چپ داشت؟

با فروپاشی بلوک شرق، جاذبه های روشنفکری چپ در سطح جهان از بین رفت و این جریان در کشورهای اسلامی نیز جاذبه خود را از دست داد و غرب گرایان این جوامع، دیگر باره اندیشه های لیبرالیستی غربی روی آوردند.

گفتگو کنید

صفحه ۱۱۰

محمد عبده شاگرد سید جمال الدین اسدآبادی، در مصر بود و این سخن منسوب به اوست: در شرق مسلمان دیدم و اسلام را ندیدم و در غرب، اسلام را دیدم و مسلمان ندیدم. در کلاس درباره این سخن گفت و گو کنید و آن را نقد و بررسی نمایید.

این نشانه عدم شناخت عمیق از فرهنگ غرب است و ظاهراً فقط لایه بیرونی آن دیده شده است محمد عبده جز منورالفرکانی است که خطر غرب را بیشتر در رفتارهای سیاسی و اقتصادی می دیدند و قدرت غرب را نتیجه عمل کردن به دستورات اسلام می دانستند.

گفتگو کنید

صفحه ۱۱۲

درباره فعالیت های اسلام ستیزانه رضاخان و چهره های منورالفرکی که در کابینه او حضور داشتند گفتگو کنید.

جایگزینی قوانین غربی به جای قوانین مذهبی، مبارزه با شعائر دینی، ایجاد محدودیت برای روحانیت، کشف حجاب و ...



علی اکبر داوود، عبدالحسین خان تیمورتاش، تقی زاده و محمد علی فروغی از جمله چهره های منورالفرکی بودند که در کابینه رضاخان حضور داشتند.



واقعه مسجد گوهرشاد

باهم تکمیل کنید..... صفحه ۱۱۳.....

نقد و ارزیابی	ویژگی ها	نخستین جریان های اجتماعی جهان اسلام
<p>۱- با وجود رویکرد اعتراض آمیز نسبت به فرهنگ غرب ولی آشنایی عمیقی با فرهنگ غرب نداشتند.</p> <p>۲- آن ها ابتدا از ضرورت اصلاحات در کشور سخن می گفتند، در نهایت با حمایت کشورهای غربی در جوامع خود حکومت های سکولار را تشکیل دادند.</p> <p>۳- تاپیش از فروپاشی بلوک شرق، در کشورهای اسلامی جاذبه داشتند و بعد از آن جاذبه خود را از دست دادند و غرب گرایان جوامع اسلامی به اندیشه های لیبرالیستی غربی روی آوردند.</p>	<p>۱- بیداری را در بازگشت به اسلام و عمل به آن می دانستند.</p> <p>۲- بیداری را در تقلید از رفتار فرنگیان می دیدند.</p> <p>۳- تحت تاثیر جریان های چپ در کشورهای اروپایی و در چارچوب اندیشه های ناسیونالیستی، سوسیالیستی و مارکسیستی عمل می کردند.</p>	<p>۱- بیدارگران اسلامی</p> <p>۲- منورالفکران غرب گرا</p> <p>۳- روشنفکران چپ</p>